

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA

2015. február 14.

I.

Időtartam: 90 perc

Nyomtatott nagybetűvel töltse ki!

Név	
E-mail cím	
SG-s csoport teremszáma	
Pontszám	

STUDIUM GENERALE
TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

Fontos tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adjon, egyértelmű jelöléseket alkalmazzon – javítás esetén is!

Válaszaiban **a lényeg** megfogalmazására törekedjen, **ne lépje túl a rendelkezésre álló helyet!**

Csak annyi válaszelemet írjon, amennyit a feladat kér! (Ha többet ír, a beírás sorrendjében értékeljük válaszait.)

Kérjük, **kék színű** tollat használjon!

A feladatok megoldásakor tartsa szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvassa el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesse figyelmesen a feladatlap utasításait!
- Tanulmányozza a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le!
- A személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők!

Eredményes munkát kívánunk!

1. A feladat a római köztársaság válságához kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján válaszoljon a kérdésekre! (3 pont)

„A három államférfi egyezsége értelmében Caesar [...] elnyerte a consuli tisztséget, és barátai számára kedvező intézkedéseket hozott, többek között földet osztott Pompeius veteránjainak. A szövetség révén Caesar Crassustól pénzt, Pompeius révén pedig tekintélyt szerzett magának, miközben utóbbi szövetségesével – leánya, Julia révén – rokoni kapcsolatba is került.” /*Tarján M. Tamás: Julius Caesar születése*/

- a.) Hogyan nevezzük latin szóval a „három államférfi egyezségét”, és mikor kötötték meg ezt a szövetséget? **(elemenként 0,5 pont)**

triumvirátus, Kr.e. 60

„[...] hatvanezer főnyi hadseregükkel hirtelen megtámadták Caesart, mikor katonái a tábor megerősítésével foglalatoskodtak, és nem számítottak rá, hogy csatát kell vívniuk. Az ellenség szétszórta Caesar lovasságát, bekerítette a hetedik és tizenkettedik légiót, és a centuriókat megölte. Ha Caesar nem ragad pajzsot, nem hatol előre a harcban álló gyalogság első soraiba, s nem veti rá magát az ellenségre [...] egyetlen római sem menekült volna meg.”

/Plutarkhosz/

- b.) Melyik nép ellen harcolt Caesar Plutarkhosz leírásában? **(0,5 pont)**

gallok

- c.) Miért bomlott fel a három férfi szövetsége? **(0,5 pont)**

Crassus Kr.e. 53-ban életét vesztette a párthusok elleni harcokban, Szíriában

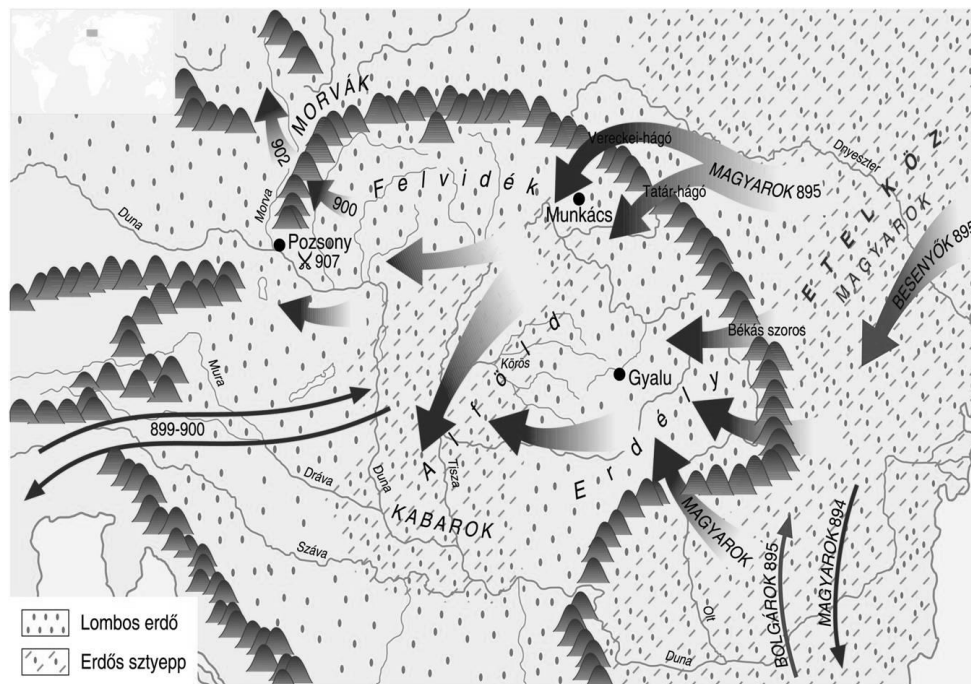
„Caesar eredményes csele villámgyors fordulatot hozott a küzdelem menetében, ugyanis lovassága pusztulását látva Pompeius Magnus elhagyta a harcmezőt. A hadvezér példáját rövid időn belül egész serege követte, így az ütközet eldőlt: Caesar legionáriusai elfoglalták az optimáták táborát, és a katonai géniusz beszámolója szerint a zűrzavarban több mint húszezer foglyot ejtettek. [...] A [...] csata vesztese Egyiptomba menekült, ahol XIII. Ptolemaiosz fáraó (ur. Kr. e. 51-47) – Róma jóindulatának elnyerése érdekében – hamarosan meggyilkoltatta [...]”

/Tarján M. Tamás: Caesar legyőzi Pompeiust/

- d.) Hol és mikor zajlott a forrásban ismertetett ütközet? **(elemenként 0,5 pont)**

Pharszalosz, Kr.e. 48

2. A következő feladat a honfoglalással kapcsolatos. A forrás és saját tudása alapján válaszoljon a kérdésekre! (4 pont)

A honfoglalás

- e.) Melyik népcsoport támadása miatt kellett a magyaroknak új szálláshelyet keresnie? (0,5 pont)

besenyők

- f.) Melyik hágó volt az Északkeleti-Kárpátok egyik legfontosabb átkelőhelye? Melyik népcsoport főerői törtek be a XIII. században onnan a Magyar Királyságba? (elemenként 0,5 pont)

Vereckei-hágó, tatárok

- g.) Milyen következményei voltak Kurszán és kíséretének 904-es lemészárlásának a törzsszövetség vezetésében? (0,5 pont)

Megszűnt a kettős fejedelemség intézménye, Árpád lett a törzsszövetség egyedüli vezetője.

- h.) Kiket győztek le a magyarok 907-ben a pozsonyi csatában? (0,5 pont)

bajorokat

- i.) László Gyula régészprofesszor a honfoglalás történetét (a 895-ös eseményeket nem vitatva) a magyarok egy korábbi (670 körüli) kárpát-medencei letelepedésének gondolatával egészítette ki. Hogyan nevezzük ezt az elméletét? **(0,5 pont)**

kettős honfoglalás

- j.) Melyik művész festett körképet a magyarok bejöveteléről a Kárpát-medencébe? Milyen esemény növelte a művészeti alkotás jelentőségét? **(elemenként 0,5 pont)**

Feszty Árpád, millennium(i ünnepség)

3. A következő feladat a frankok korai történetével foglalkozik. Egészítse ki a szöveget! **(elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont)**

A frankok a III. században tűntek fel a Maas folyó, valamint Köln környékén, innen vándoroltak Galliába, ahol megkezdődött a romanizálódásuk. A Nyugat-Római Birodalom bukása után a száli törzsszövetséghez tartozó Merovingok kezébe került a hatalom. 482 és 511 között uralkodott **Klodvig**, akinek sikerült egyesíteni a frank törzseket. Emellett nagyon fontos érdeme volt az is, hogy felvette a(z) **keresztény** vallást. Halála után felosztotta az országot a fiai között, akik hiába tudták folytatni apjuk hódításait, a birodalmat nem sikerült egyben tartani. A királyi hatalom fokozatosan meggyengült, így a valódi hatalmat egyre inkább a **majordomus**–ek/ok, vagyis az udvarnagyságok birtokolták. Az udvarnagyságok a hatalmukat úgy próbálták megőrizni, hogy a vezető pozíciókba a saját embereiket helyezték. Az emberek hűségéért cserébe viszont ajándékokat – legtöbbször földet – kellett nekik adományozni, így jött létre a **hűbérviszony**. Pippinnek, Austrasia udvarnagjának sikerült végül egyesítenie a frank királyságokat. **Martell Károly** 732-ben Poitiers mellett megállította az arab előrenyomulást. Ő alapozta meg a Karolingok hatalmát, melyet fia, **Kis Pippin** már II. István pápa megsegítésére használt fel. A longobárdok legyőzése után a megszerzett földeket a pápának adományozta, ezzel létrejött a Pápai Állam. Viszonzásképpen II. István királlyá koronázta őt, így sikerült megszereznie a Karolingoknak a frank trónt a Merovingoktól.

4. Az alábbi feladat Nagy Lajos uralkodásához kapcsolódik. A forrás és saját ismeretei alapján válaszoljon a kérdésekre! **(4 pont)**

„[...] kivéve egyedül ugyanazon kiváltságlevélből az előbb említett módon kirekesztett egyetlen cikkelyt, azt tudniillik, hogy „hogy az örökösök hátrahagyása nélkül elhaló nemeseknek jogukban áll birtokaikat [...] átadni vagy hagyományozni, eladni vagy elidegeníteni” éppen ellenkezőleg: egyáltalán ne legyen joguk ezt megtenni, hanem birtokaik a jog szerint és törvényesen és tisztán és egyszerűen, minden ellenmondás nélkül legközelebbi atyafiaikra, nemzetségeikre háromoljanak [...]

11. Ugyanazon nemeseknek a kérésére ahhoz is hozzájárultunk, hogy mind az országunk határai között lakó valódi nemesek, mind pedig azok is, akik országunk határain belül fekvő tartományban élnek, egy és ugyanazon szabadságot élvezzék.”

/Lajos király 1351-es törvényeiből/

- a.) Hogyan nevezzük az első bekezdésben olvasható magyar birtokrendszerrel kapcsolatos törvényt? Mi a lényege? **(elemenként 0,5 pont)**

ősiség törvénye, ennek értelmében a szabad végrendelkezés jogát elvették, a birtokot tilos volt elidegeníteni, továbbá a birtok a nemzetségen belül apáról fiúra szállt

b.) Meddig volt érvényben ez a törvény? (1 pont)

1848-ig

c.) Mit mond ki a forrás 11. pontja? Mi ennek a jelentősége? (elemenként 0,5 pont)

„egy és ugyanazon nemesi szabadság” elvét; ennek értelmében jogilag egyenlő volt a báró és a köznemes, hozzájárult a nemesi öntudat fejlődéséhez (soha nem tudtak a törvénynek érvényt szerezni)

d.) Milyen célt szolgáltak és melyik társadalmi rétegnek kedveztek az 1351-es törvények? (elemenként 0,5 pont)

Az Aranybullában megfogalmazott szabadságjogok megerősítése volt a célja, elsősorban a nemesek érdekeit szolgálták.

5. A feladat Hunyadi Mátyás reneszánszához kapcsolódik. A képek és saját tudása alapján válaszoljon a kérdésekre!

Reneszánsz építmény

Oroszlános díszkút

a.) Melyik itáliai várost tekintjük a reneszánsz szülőhelyének? (1 pont)

Firenze

b.) Melyik Duna-parti településen építtetett Mátyás a budai várhoz hasonlóan híres reneszánsz palotát? (1 pont)

Visegrád

c.) Hogyan nevezzük Mátyás híres könyvtárából származó díszített kódexeket? (1 pont)

Corvinák

- d.) Említsen meg kettő híres reneszánsz művészt, aki Mátyás király udvarában alkotott!
(elemenként 0,5 pont)

Galeotto Marzio, Antonio Bonfini, Vitéz János, Janus Pannonius

6. A következő feladat az angol polgári forradalomra vonatkozik. Saját ismeretei segítségével karikázza be a szövegbe illeszkedő helyes válaszopciókat!

(három helyes elemenként 1 pont, összesen 4 pont)

„A király a(z) **skót** / walesi / ír háború miatt 1640 novemberében újra összehívta a [...] parlamentet, amely kimondta, hogy jóváhagyása nélkül nem lehet **háborúzni** / **feloszlatni** / **anglikán szertartásokat végezni** [...] Az új adókat törvénytelennek minősítették, és intézkedtek a király legbefolyásosabb kegyencének elfogásáról és kivégzéséről. [...] amikor a király a(z) **anabaptista** / **puritán** / **hugenotta** vezetőket le akarta tartóztatni, a parlament a(z) **londoni tömeg** / **paraszság** / **arisztokraták** segítségével szembefordult vele, ezért Károly 1642 elején **Londonba** / **Észak-Angliába** / **Skóciába** menekült, ahol hadsereg toborzásába kezdett, kitört a polgárháború. 1642-ben a királyi seregek, az északnyugati nemességből verbuválódott **„kerekfejűek”** / **„gavallérok”** / **„vasbordájúak”** győzelmet arattak a parlament katonái fölött. 1643-ban a forradalom élére álló **Oliver Cromwell** / John Pym / Orániai Vilmos megszervezte a **„táboritáknak”** / **„gavalléroknak”** / **„vasbordájúaknak”** nevezett fanatikus [...] hadsereget és a mérsékelt **digger** / **presbiteriánus** / **leveller** vezetőktől fokozatosan átvette az irányítást. Az újnemesség és a jómódú polgárság soraiból kikerülő independensek Marston Moornál (1644) és **Nasebynél** / Droghedánál / Edgehillnél (1645) már győzedelmeskedtek. [...] létrejött a mindössze 100 tagú **„rövid parlament”** / **„csonka parlament”** / **„szentek parlamentje”**, amely I. Károlyt 1649-ben halálra ítélte és lefejeztette, majd **alkotmányos monarchiát** / **köztársaságot** / **törvényes diktatúrát** hozott létre.”

/Tankönyvi szöveg/

7. A feladat a francia forradalommal kapcsolatos. Párosítsa a forrásokat a megadott személyekkel! (elemenként 1 pont, összesen 5 pont)

A. „[...] halált szavazott az 1793. január 21-én kivégzett XVI. Lajos fejére, ezután viszont mérsékeltebb hangnemben kezdett politizálni. [...] sikertelenül próbált kegyelmet kieszközölni a párt tagjai számára, ezzel csak saját magát sodorta gyanúba a diktatúra vezetői előtt. Célja ekkor már a káosz felszámolása lehetett, a Gironde bukását látva felfogta, hogy a rohamosan változó politikai helyzetben, a fokozódó terror közepette az ő nyaka is guillotine alá kerülhet.”

/Tarján M. Tamás: [...] kivégzése Párizsban/

B. „A terror nem más, mint gyors, szigorú és hajthatatlan igazságtétel, ezért tehát voltaképpen az erény megnyilvánulása.”

/Tarján M. Tamás: [...] születése/

C. „1. Mi a harmadik rend? – MINDEN.

2. Mi volt idáig a politikai rendben? – SEMMI.

3. Mit kíván? – HOGY LEGYEN VALAMI.

A harmadik rend egy teljes nemzet.”

/Mi a harmadik rend?/

D. „A társaság június 20-án éjszaka hagyta el a Tuileriák palotáját, majd hintójával északkelet felé indult, hogy elérje a biztonságos Montmédy erődjét. Bár az első lépések sikeresnek bizonyultak, a kalandos terv végül mégis kudarcba fulladt, ugyanis az utazás során egy postamester, Jean-Baptiste Drouet – állítólag az arany écu-n, vagy az assignatákon szereplő arckép alapján – felismerte [...] -t, és értesítette a forradalmi karhatalmat.”

/Tarján M. Tamás: [...] és családja megszökik Párizsból/

E. „Jóllehet, a férfi lelki alkatától köztudottan távol állt a klerikusi szolgálat, az uralkodó 1788 novemberében neki juttatta a megüresedő autuni püspökséget. Ennek eredményeként [...] – az első rend képviselőjeként – részt vehetett az 1789. május 5-én megnyíló – utolsó – rendi országgyűlésen, ahol a forradalmi eszmék híveként tevékenykedett. [...] Miután [...] hírért vette [...] a jakobinus diktatúra bukásának, a Nemzeti Konventnél, majd az 1795-ben megalakuló Direktóriumnál is kérvényezte hazatérését, ezzel egy időben pedig híveit – például Madame de Staël – is mozgósította ügye előmozdítása érdekében. Az egykori püspök végül 1796 szeptemberében léphetett ismét francia földre, és a következő esztendőben a külügyminiszteri szék birtokosaként politizálhatott tovább.”

/Tarján M. Tamás: [...] halála/

Személy neve	Forrás betűjele
Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord	E
XVI. Lajos	D
Georges Jacques Danton	A
Emmanuel Joseph Sieyès	C
Maximilien de Robespierre	B

8. A következő feladat a Bocskai-féle szabadságharc rendi és vallási törekvéseivel kapcsolatos. Írja a mondatok elé a megfelelő betűket! **(elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont)**

- A. mindkét mondatrész igaz és a két mondatrész között logikai kapcsolat van
 - B. mindkét mondatrész igaz, de a két mondatrész között nincs logikai kapcsolat
 - C. az első mondatrész igaz, a második hamis
 - D. az első mondatrész hamis, a második igaz
 - E. mindkettő hamis
- a.) ...**C**... A tizenöt éves háború során, Bocskai István tanácsára Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem is csatlakozott a törökellenes szövetséghez, és 1596 őszén a mezőkeresztesi csatában **fényes győzelmet** arattak a törökök felett.
- b.) ...**A**... A tizenöt éves háború második szakasza során a harcok váltakozó sikereket hoztak a két fél számára, emiatt a folyamatos harcok a magyar társadalom minden szintjén éreztették negatív hatásait.
- c.) ...**B**... A Habsburgok ellenreformációs intézkedéseket hoztak, ugyanis a tridenti zsinat kiemelten fontosnak tartotta a papok iskolázottságának biztosítását.

- d.) ...**A**... Az elhúzódó tizenöt éves háború miatt a Habsburgok pénzügyi gondokkal küszködtek, ezért vagyonuk megszerzése céljából, koholt vádak alapján felségárulási perekbe fogták a leggazdagabb magyar főurakat.
- e.) ...**E**... **I. Ferdinánd** megfosztotta a rendeket a vallási ügyek országgyűlési tárgyalásának lehetőségétől, melynek hatására Bocskai István hajdúkból és **hospesekből** csapatokat állított fel, majd felkelést robbantott ki.
- f.) ...**C**... Bocskai Istvánt a magyar rendek 1605-ben a szerencsi országgyűlésen magyar fejedelemmé választották, mert **a török szultán által küldött koronát felségjelvényként fogadta el.**
- g.) ...**B**... Bocskai 1606-ban katonai szolgálat fejében kollektív nemességet adott a hajdúknak, mert a hajdúk és a nemesség között folyamatosan nőtt a feszültség a szabadságharc során.
- h.) ...**D**... A Bocskai-féle szabadságharcot lezáró **erdélyi béke** megkötésére 1606-ban került sor, amikor már a kimerülés a magyar felkelőket és az udvart is megegyezésre sarkallta.
- i.) ...**D**... A **pozsonyi békében** ígéretet tettek a Habsburgok a szabad vallásgyakorlás kiterjesztésére a falvakban és a mezővárosokban, valamint az aláírt békében biztosították a magyar rendeket a nádori tisztség betöltéséről és a törvénytelen perek beszüntetéséről.
- j.) ...**E**... Az 1606-os zsitvatoroki békében a szultán a **háború előtti állapotok visszaállítására törekedett** (területek visszaszolgáltatása), mert békés viszonyt akart ápolni a Habsburgokkal a **Szaszanida Birodalom** elleni hadjárat megindítása előtt.

9. A feladat a gyarmatbirodalmakkal kapcsolatos. A forrás és ismeretei alapján válaszoljon a kérdésekre! (3 pont)

A XVIII. századi világ gyarmati felosztása

- a.) Mely gyarmattartó birodalom uralma alá tartoztak a sötéttel jelölt területek? Nevezzen meg négyet a gyarmati függésben lévő területek közül! (1 pont)

Anglia/Nagy-Britannia (0,5 pont); gyarmatok: Kanada, Ausztrália, India, Dél-Afrika, Pakisztán, Egyiptom, Szudán (minden más, a korszakban brit gyarmati státuszban lévő terület elfogadható) (0-3 helyes válasz: 0 pont, 4 helyes válasz: 0,5 pont)

- b.) A franciák, a spanyolok és a hollandok támogatásával egy fejlett gyarmat már a XVIII. század végén felszabadult. Mikor történt ez pontosan? Hogy hívják ezt az államot? **(elemenként 0,5 pont)**

1783, Amerikai Egyesült Államok/USA

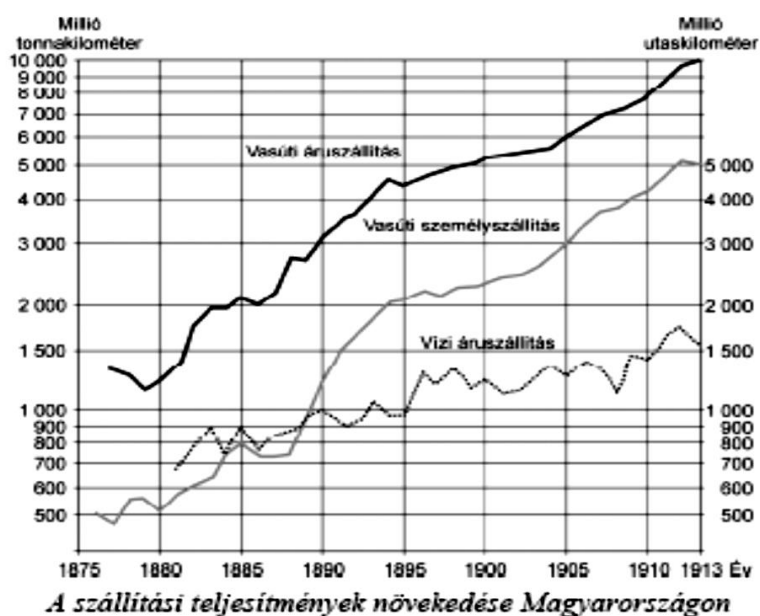
- c.) Hogyan nevezik a "brit korona ékkövének" tekintett gyarmaton 1857-ben kitört, majd leverését követően véresen megtorolt felkelést? **(0,5 pont)**

szípolylázadás (Indiában)

- d.) Afrikán belül hol kerültek összetűzésbe a britek egy későbbi szövetségesükkel 1898-ban? **(0,5 pont)**

Fashoda (Dél-Szudán, a franciákkal)

10. A következő feladat a dualizmus korához kapcsolódik. A saját ismeretei és a források segítségével válaszoljon az alábbi kérdésekre! (4 pont)

Dualizmus-kori vasúttrendszer adatai

Év	Vasút-vonalak hossza (km)	100 km ² -re jutó vasút-vonal (km)
1846	35	0,0
1850	222	0,1
1867	2 285	0,8
1873	6 253	1,9
1890	11 246	3,4
1900	17 108	5,2
1913	22 084	6,8

- a.) Körülbelül hányszorosára nőtt a vasúti áruszállítás mértéke az 1885-öt követő két évtizedben? Hozzávetőleg hányszorosára nőtt az utaskilométerek száma a Millennium éve és 1913 között? **(elemenként 0,5 pont)**

1885 és 1905 között a vasúti áruszállítás mértéke 2000 millió tonnakilométerről körülbelül 6000 millió tonnakilométerre, azaz megközelítőleg háromszorosára nőtt. Az utasforgalom

a 1896-os 2000 millió utaskilométeres értékről 1913-ra 5000 körülire nőtt, ami hozzávetőlegesen két és félszeres növekedés.

b.) Milyen okokra vezethető vissza vasútvonalak hosszának ugrásszerű növekedése?
(1 pont)

az állam felismerte a vasutak gazdasági jelentőségét: vasútvonalak építése állami pénzekből való finanszírozása és kedvező feltételek biztosítása a befektetőknek a vasútvonalak építésére (kamatbiztosítási törvény --> befektetőknek az állam veszteség esetén is biztosította a nyereséget)

c.) Melyik dualizmus kori személlyel azonosítják a reformok sikerét? Milyen állandó jelzöt kapott? (elemenként 0,5 pont)

Baross Gábor, vasminiszter

d.) Melyik ipari ágazatok további fejlődéséhez járult hozzá a vasúthálózat növekedése? Említsen kettőt! (elemenként 0,5 pont)

gépipar, nehézipar, bányászat

11. Az alábbi feladat az első világháború előtti szövetségi rendszerekkel kapcsolatos. Írja a pontozott vonalra a csatlakozó nemzet nevét, valamint kösse össze a szövetségeket azzal az állammal, amely ellen elsősorban irányult a szövetségkötés! (elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont)

német + **osztrák-magyar**

1879 Kettős szövetség

+ **olasz**

1882 Hármasszövetség

1893 francia + **orosz** szövetség

francia + **angol**

1904 Entente Cordiale

+ **orosz**

1907 Hármasszövetség

Német Császárság

Osztrák-Magyar
Monarchia

Oroszország

Egyesült Királyság

Franciaország